

NAPREJ

Glasiło jugoslovanske socialno demokratične stranke

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnštvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6,
1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštne proste.

Inserati: Enostopna petič vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Štev. 82.

V Ljubljani, petek dne 19. oktobra 1917.

Leto I.

Dr. Henrik Tuma:

Češki spor.

Pribijamo to danes zato, ker se obsoja še posebno češki oportunizem, ki se vendar da mnogo bolj razumeti in opravičiti nego oni v nemški državi. Nemška socialna demokracija je imela proti sebi mogočno buržvazno kapitalistično-imperialistično stranko na čelu ji cesarja Viljema II. Stremljenje in cilji nemške imperialistične politike bili so leta in leta razpravljani med nemško socialno demokracijo in svetovna vojna 1914 ni bil nič drugega nego neobhodni rezultat desetletnega stremljenja, nič drugega nego korak proti jasno kazanemu in vidnemu imperialistično nacionalističnemu cilju. Obnašanje nemške socialne demokracije bilo je predpisano v tem nasprotju z enotno meščansko stranko. Ne tako pri Čehih. Češka narodna politika je bila že davno neenotna, razdrta, razkosana na drobce. V Čehih ni bilo niti jasnega narodnega cilja več, niti ni bilo vidne taktične poti v interni politiki. Neoslovizem dr. Kramařa je bil puhel in frazast. Manjkalo je vsakega stališča proti avstrijski državi sami. Starega češkega državnega prava krone sv. Vavra pač ni bilo vzdržati resno. Segati nazaj v srednji vek za realne politike, najmanj pa za moderno delavstvo, bi bilo le abotno. Tudi nadvladje češkega plemena v nekdanjih mejah češke države nad nemškim življenjem, moral bi odklanjati vsak misleč, realen politik. Moderni gospodarski razvoj in osamosvojitve ne le zgodovinskih narodov, ampak tudi malih, brezgodovinskih, je zahtevalo odločno od vsakega realnega politika stavljati si politične cilje le v smeri velikega modernega gibanja, ki kaže iz preteklosti in sedanjosti jasno v bodočnost in stavlja vidne bližnje cilje. Kljub temu je med Čehi vladala ob nastopu svetovne vojne polna dezorientiranost in češka socialna demokracija ni imela opravičiti z enotno nacionalistično stranko, marveč le s posameznimi političnimi kosi s precej meglenim obzorjem in z negotovo, od dne do dne menjajočo se taktiko. Ni torej čuda, da si češka socialna demokracija ni vedela najti v prvem hipu svoje splošne zmedenosti taktičnega izhoda in kar se danes drži. Šmeralu od radikalnih čeških socialistov očita, da je predstavitelj preplazenega demokratizma, velja za celo prusko-nemško in avstrijsko-nemško socialno demokracijo, in tudi za celo češko. Sedaj tako nestrpni radikalni življi nove struje niso pokazali takrat ob prvem avstrijskem absolutizmu prav nič lastnega junaštva, marveč bo res, kar sami priznavajo (Svoboda v Akademije čis. 11—12), da so se vsi glasovi nezadovoljnosti, nastali še pred vojno, zaglasili »za steno strankine discipline«. Pač medel izgovor za tako radikalno strujo, kakor jo sedaj oznanjajo sodruzi Modraček, Haberman in drugi. Nasprotno je res, da je cela češka socialna demokracija molče sprejela oportunizem voditeljev na čelu jim dr. Šmeral. Celo lahko trdimo, da si je dr. Šmeral v najhujši dobi absolutističnega teroriziranja češkega naroda z bližanjem drju. Stürgkh-u pridobil precej priznanja med češkimi socialisti, ker se je vsaj nekoliko ublažil kruti pritisk Stürgkhovega sistema. Dr. Šmeral je ob splošni preplazenosti in oportunističnosti bil nekako na svojem me-

stu. Po činu Fritza Adlerja in padu Stürgkhovega sistema, ko je vse avstrijsko ljudstvo dobilo duška, jel se je tajati oportunizem povsodi in najbolj se je čutilo to med češkimi nacionalisti, ki so se oddahnili neznosne policijske in vojaške sile, a obenem zavedli vse meglenosti lastne češke politike desetletij, ki je pokazala svoj plod v polni nesposobnosti češkega naroda za vsako akcijo. Dr. Šmeral je sam ponovno priznaval, da je čutil v tem času, kakor bi češka socialna demokracija visela med nebom in zemljo, odtrgana od skupne avstrijske socialne demokracije, brez stika z domačimi strankami, tako da vodstvo ni moglo najti nobene opore in smeri. Bila je torej za češko politiko velika zasluga, da se je drju. Šmeralu posrečilo spraviti v življenje »Češki svaz«. Ta strnitev vseh čeških političnih strank za enoten nastop ob otvoritvi avstrijskega parlamenta je dejanski markanten in pomemben političen čin. Ustanovitev Češkega svaza je mogočno vplivala na vso interno avstrijsko politiko in tudi na skromno slovensko. Menda ne pretiravamo, ko trdimo, da je ustanovitev močne enotne češke stranke odločilno vplivala na stališče vlade, na nje popustljivost in amnestijo. Dr. Šmeral je torej igral ob otvoritvi avstrijskega parlamenta odlično vlogo, katere takrat nikakor ni izpodbijal češki socialno demokratski radikalizem.

Osvoboditev političnega gibanja čeških strank, nedvomljiv migljaj od višjih krogov in razni dogodki v tujini so s presenetljivo naglostjo preobrnili vse javno mnenje na Češkem, a žal s posledico, ne še krepkejši strnitve Češkega svaza, marveč z drobitvijo strankarskega političnega dela in šovinističnim naraščanjem nacionalnega gibanja češkega ljudstva, ki je prevzelo vse stranke in se tudi prav nezdravo lotilo telesa češke socialne demokracije. Ves gnev nad zločini, ki so se godili tri leta nad češkim ljudstvom, prikazen sijajne narodne bodočnosti in zopetna pridobitev tekom zgodovine izgubljenega etnografičnega ozemlja, spomin na bogato zgodovino, poraza na Moravskem polju in na Beli gori, razburili so vse sloje češkega naroda do dna tako, da smelo trdimo, da živi češki narod danes v nekem paroksizmu, katerega politiki ne morejo nadvladati več. Zdi se, kakor bi se hudournik pričel razlivati po rodnem polju! Vse to dokaz, da Čehi niso imeli ne pred vojno, ne za vojne nobenega uma, ki bi znal držati vajeti češkega narodnega in političnega gibanja. Da tudi dr. Šmeral tega ni znal, to mu štejejo danes v krivdo oni, ki so njegovemu klicu po združenju radevolje sledili, štejejo mu v zlo tudi oni češki socialni demokratje, ki so se bili skupljali »za steno strankine discipline«. Ako se oziramo na vse to, potem slovenska socialna demokracija presodi ves položaj in vzroke češkega spora precej trezno.

Razumemo lahko ves fanatizem, s katerim se zaganjajo v oportunizem drja. Šmerala češki narodni socialisti in radikalci s Klofačem, Burivalom in drugim. Dr. Šmeral jim ni le predstavitelj avstrijskega oportunizma, jim je tudi na poti kot voditelj socialne demokracije, katera je vsled vojnih dogodkov prišla na odlično, skoraj vodilno mesto. Bujni češki domači separatizem je prišel zopet do veljave. Slovenski socialni demokratje naj se dobro spomnijo ustano-

vitve narodno-delavske organizacije po drju. Mandiču v Trstu in kak duh je zanesel ravno imenovani Buřival med naše slovenske narodne delavce. Pobijanje s pestjo in brezobzirna terorizacija socialnih demokratov je postalo najboljši sredstvo propagande za narod! Ta poulična navdušenost je danes po čeških mestih, kjer imajo narodni delavci večino, prišla do bujnih dogodkov Zmernejše nacionalne stranke drja. Šmerala danes ne potrebujejo več: »Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan!« Ljubo jim je zato, da poulični mob pobija Šmerala. Zdrabili so se sedaj in otrsli vsakega oportunizma tudi radikalni elementi češke socialne demokracije, a moramo takoj pristaviti, da ti radikalni elementi niso morda pristali ideje razrednega internacionalnega boja in da se prav dvomljivo bližajo stališču nevtralnosti strokovnih in gospodarskih organizacij.

Poizkusimo precizirati principiarno stališče te nove češke radikalne socialistične stranke. Trdijo, da je pravi ustanovitelj te stranke sodrug Modraček, misliljski, kritični in tvorni duh, neumnorje delavnosti, socialistični reformator in teoretik, ki hoče konstruktivno, aktivno in delavno prenoviti češko-slovansko socialno demokratično stranko, iz temelja gor.

(Konec prih.)

Ministrstvo za socialno oskrbo.

Vlada je predložila zbornici zakonski načrt novega ministrstva za socialno oskrbo. Novo ministrstvo bo oskrbovalo sledeče zadeve: 1. Mladinsko oskrbo. 2. Oskrbo za vojne poškodovance in zaostale svoje. 3. Socialno zavarovanje. 4. Obrtno delavsko pravo in delavstvo. 5. Stanovanjsko oskrbo.

Na polju mladinske oskrbe bo priklopila vlada ministrstvu za socialno oskrbo posebni mladinski urad, ki bo vodil socialno mladinsko oskrbo.

Oskrba za vojne poškodovance obsega dve zadevi: Zavarovanje z zakonito določenimi plačami in oskrbo s socialnimi napravami. Ta sekcija bo skrbela tudi za ustanovitev domov za vojne poškodovance in bo skrbela za zaostale svoje padlih vojakov, ki so umrli v vojno dajatveni službi.

Socialno zavarovanje zavzema med analogami socialne oskrbe novega ministrstva odlično mesto. Predvsem bo stremel ta oddelek ministrstva, da se uvede zavarovanje za starost in zavarovanje invalidov po zgledu Nemčije. Za obrtno delavsko pravo ustanove posebno sekcijo, ki prevzame dosednji delokrog dosedanje socialno politične sekcije trgovinskega ministrstva. Parv tako bo oskrbovala ta nova sekcija tudi statistiko dela. Stalni delavski soveto, ki bi deloval odslej zlasti na polju socialne uprave in zakonodaje, bo lahko plodnosno deloval dalje pri novi sekciji. Način njegovega delovanja se zakonito uredi.

Oskrba za stanovanja bo tvorila eno najvažnejših zadev novega ministrstva. Državna oskrba za stanovanja bo stremila za tem, da zgradi potrebno število malih stanovanj.

Novi davki.

V poslanski zbornici je finančni minister predložil načrt novega obdavčenja vina. Izprememba vinskega davka, ki je zastarel, je bila nameravana že v finančnem načrtu Bilinskega. Agrarci pa so takrat izposlovali, da so sicer vsi drugi davčni načrti dobili zakonito moč, samo davek na vino se je opustil.

Ta davek je sedaj v primeri z davki na ostali alkohol zelo nizek. V mestih z užitnino se giblje med 7-63 K in 8 K. Na deželi znaša le 5-94 K in sicer le pri prodaji pod 56 litrov, tako da je vsaka večja kupčija pravzaprav davka prosta. Davek se bo sedaj na novo uredil ter bo znašal za hektoliter sadnega mošta ali sadnega vina 8 K, za vino, vinski mošt, jagodno vino, sladno vino in med 32 K. V slučaju slabe letine se zamore producentu iz lastnega pridelka znižati davek za polovico. Takozvana domača pijača se ne obdavi. Isti davek se naloži tudi na importirano vino. Dohodek tega davka bo znašal približno 112 milijonov kron, dočim je donasal doslej le 14 milijonov. Poseben načrt zakona ureja zvišanje davka za peneče vino.

Finančni odsek se je bavil z § 14 naredbo glede vojnih doklad z direktnim davkom. Poročevalec dr. Steinwender je predlagal celo vrsto bistvenih izprememb:

1. Glede doklade k zemljiškemu davku se določi izmera zemljiškega davka s priklado od 2 na 34 odstotkov ter je pobirati vojno doklado 50 odstotkov rednega davka. S tem se državni davek zniža za $\frac{1}{4}$ odstotka, podlaga za doklado pa se zviša za 1:3 odstotkov. Nadalje naj se pobira za večji dohodek 5000 K namesto 50 zanašajo 60 odstotkov, za še večje dohodke pa 70 in 80 odstotkov.

2. Glede splošne pridobnine ni nobene izpremembe.

3. Pri pridobnini družb naj znaša všteti priklado vojna doklada 100 odstotkov (doslej 20 odstotkov); k temu pa pride pri še večji rentabiliteti še rentabilitetni davek.

4. Pri davku na tantieme se pri temeljni svoti izplačane tantieme pobira do 20.000 kron enkratni znesek davka, do 100.000 K dvakratni znesek, do 500.000 K trikratni, do enega milijona kron štirikratni in čez en milijon petkratni znesek davka kot vojna doklada.

5. Pri rentnem davku zdaša doklada kakor doslej 100 odstotkov; oproščene so osebe, katerih dohodek ne znaša več ko 2000 K (namesto 1200 K). Odbitek rentnega davka pri dolžniku je upoštevati glede vseh obresti. Pri tem z odbitkom pri dolžniku plačljivem rentnem davku znaša doklada trikratni znesek davka.

6. Pri dohodarini naj se zviša doklada za manj obremenjena gospodarstva pri dohodkih čez 20.000 K od 15 na 50 odstotkov in od 10 na 20 odstotkov. Vojne doklade naj se v višjih stopnjah dohodka zvišajo do 20 odstotkov.

Ti nasveti se predložijo odseku tiskani ter se bo o njih razpravljalo v petih dneh po razdelitvi. V prihodnji seji bo razpravljajal odsek o totalizaterskih pristojbinah. Dr. Henrik Tuma:

Vojna.

Avstrijsko vojno poročilo. Dunaj, 18. oktobra. (Kor. u.) Razen uspešnih podjetij napadnih čet v vzhodni Galiciji ni nikjer posebnih dogodkov. — Šef generalnega štaba.

Nemško vojno poročilo. Berlin, 18. okt. (Kor. u.) Zapadno bojišče: Arm. skup. prestol. Ruprehta Bavarskega: V sredini flanderske fronte je bil bojni ogenj tudi včeraj zelo močan. Zlasti v večernih urah in danes zjutraj je naraščal ogenj v gozdu Houthouster in južno od Passchendaale. Pri Draaibanku smo zavrnil več močnih poizvedovalnih oddelkov. Med prekopom La Bassée in Scarpo od St. Quentin so bili boji v predpolju in je naraščalo tudi bojno delovanje. — Arm. sk.

nemškega cesarjeviča: Severnovzhodno od Soissons se je razvilo že več dni trajajoče bojno delovanje v arteljerijsko bitko, ki traja, s kratkim odmorom od včeraj zjutraj od zemljišča Ailette do Braye. Tudi baterije sosednjih odsekov se udeležujejo boja. Od Aisne do vzhodnega brega Meze je na mnogih oddelkih fronte narastel ogenj. Na severnovzhodni fronti pri Verdenu so naskočile badiške napadalne čete včeraj zjutraj pri višini 344 vzhodno od Samogneux francoske järke, razrušile so pet velikih pristrešij in so odvedli posadko, kolikor je ni padlo v bližinskem boju. Zvečer je izvršil sovražnik dva protinapada, da zavaruje vzete järke. Obakrat smo ga zavrnil. Včeraj smo sestrelili 13 letal. Iznova smo včeraj metali bombe na Nancy, da povrnemo letalski napad na Frankfurt ob Meni. — Vzhodno bojišče: Pregledovanje plena na otoku Oesel ima doslej sledeči uspeh: 10.000 ujetnikov dveh ruskih divizij — na Moon je ubežalo le nekaj sto mož, — 50 topov, med temi nekaj nepoškodovanih težkih obrežnih in poljskih baterij, mnogo orožja in vojnega orodja. Deli naših pomorskih bojnih sil so vdrl skozi polja min zaliva pri Rigi do južnega izhoda velikega Moon-sunda, kamor se je umaknilo po kratki bitki približno 20 ruskih bojnih ladij. Dosegli smo, da so umolkile ruske baterije pri Woyju na Moonu in pri Werderju na estlandskem obrežju. Nekatere naše pomorske enote so v vzhodnem delu Kassar Wieka in zapirajo prehod na zapad. — Med Dvino in Donavo ni bilo razen nekaterih brezuspešnih sunkov ruskih poizvedovalcev nobenih večjih bojnih delovanj. — Na macedonski fronti je položaj neizpremenjen. — Prvi gen. kv. mojster: von Ludendorff.

Politični pregled.

= Prekinjenje mirovne akcije. Politična situacija se je zadnje dni popolnoma spremenila. Mitovna akcija, ki jo je pričel papež in nadaljeval grof Czernin v svojem govoru pri banketu v Budapešti, je izgubila ves svoj vpliv, ko so odgovorili vodilni možje sporazuma Lloyd-George, Ribot in Asquith ter izjavili, da v vseh dosedanjih izjavah ni nobene prave podlage za mirovna pogajanja. Mirovno gibanje se je pričelo prvič že meseca decembra 1916. Od takrat so se vedno menjavala mnenja v parlamentih, pri banketih, pred časnikarji, a centralne države, zlasti Nemčija, niso podale nikoli precizne izjave glede mirovnih pogojev. Sporazum je zahteval izpraznitev zasedenih dežel, odpravo militarizma in še marsikaj. In sedaj, ko sporazum odklanja Czerninov govor pri banketu, dočim so druge centralne države molčale, dočim niso ustavodajne korporacije imele nobene prilike govoriti o miru in vojni, o pogojih miru, ko niti reprezentanti diploamcije niso črhili jasne besedice, kriče časopisi na vse grlo, da so govorili Lloyd-Georgeja, Ribota in Asquita odrezali vsako mirovno akcijo. Mi pravzaprav ne vemo, kaj so govorili omenjeni trije državniki, ker nam cenzura lahko prezentira samo to, kar ji je všeč. Bojimo se pa, in skoro prepričani smo, da vsi mirovni govori niso resni. Zakaj če bi bili resni, bi se bili vršili pred političnim forumom, pred zastopniki prebivalstva. Tako je grof Czernin že naprej povedal pri banketu, da sporazum ne bo upošteval njegove izjave. Enako tudi ni podal nemški kancler prav nobene jasne izjave, še manj pa tako, ki bi se naslanjala na ljudsko zastopstvo. Vojni hujskači so torej zmagali, zato pa zastavljajo časnikarji zopet svoje pero za nadaljevanje vojne.

= Mirovni predlog v italijanski zbornici. Italijanska zbornica je včeraj zopet pričela svoje delovanje. Vlada je izročila predlogo o štirimesečnem bidžetnem provizoriju. Socialisti so zahtevali, da se otvori debata o vladni izjavi. Ministrski predsednik pa je to zahtevo odklonil. Pri glasovanju je socialistični predlog ostal v manjšini. Poslanec prof. Enrico Ferri je predlagal sledečo resolucijo: Zbornica poslancev je mnenja, da triletna vojna ni nobeni vojujoči se sku-

pini pridobila odločilne vojaške premoči in da je na vse strani izločena nevarnost kake hegemonije. Da se vsled kroničnega podaljšanja vojne Evropa ne pogrezne v stanje barbarizma in izkrvavenja in da ogromne žrtve ne ostanejo brezplodne, naprosi zbornica vlado, da takoj pozove zaveznike k enotnemu postopanju v svrhu omogočenja mirovnih pogajanj. Mir naj zadovolji aspiracije narodov z vzajemno prepustitvijo teritorijev, s pravično odškodnino, razoroženjem in z odpravo prisilne vojaške službe, nadalje s solidarno uvedbo kontrole za vse narode na kopnem in na morju, z ratifikacijo diplomatskih dogovorov s strani parlamentov ter z izključenjem gospodarske vojne po sklepu miru, da zamore Evropa, osvobodjena od skrbi nadaljnjih bratomornih bojev, obnoviti svoje zgodovinske zasluge v kulturnem svetu in pripomoči k napredujočemu demokratičnemu razvoju narodov.

= Franciji anaj se odreče Alzaciji-Loreni? Dunajski dopisnik »Frankfurter-Zeitung« piše: V dunajskih diplomatskih krogih ne dvomijo o tem, da morajo Anglija, Rusija in celo Italija zagovarjati najvišje francoske zahteve, a da apno vse sile, da pripravijo Francijo tako daleč, da se odreče Alzaciji-Loreni. Za to je pa potrebno, da se izpremeni francoska vlada. Kdaj se to zgodi, to je seveda še negotovo.

= Važne izjave v Londonu? Angleška vlada je predložila parlamentu, kakor poroča »Vossische Zeitung«, mnogo reformnih zakonov. Na prvem mestu je volilna reforma, ki bo še bolj demokratična nego je bila dosedanja. Pri debati o vojnih kreditih namerava podati vlada važne izjave o vojnem položaju ter obehem pojasniti stališče entente napram mirovnemu vprašanju. — V srednji Evropi bi bil že tudi čas, da bi vlade povedale parlamentom, kaj hočejo, in pričele z demokratizacijo.

= Vsenemci na delu za nadaljevanje vojne. Vsenemci v rajhu, ki kriče sedaj, naj se uvede v Nemčiji diktatura, iščejo zaslonbe tudi v Avstro-Ogrski pri sorodnih dušah. Poročali smo že, da bodo podpirali avstrijske Vsenemce z milijoni, ki so jih »zaslužili« v vojni. Svoje delo raztegnejo tudi na Ogrsko. Budimpeštanski socialistični list »Nep-szava« poroča, da so že pričeli Vsenemci politično zdravljenje proti mirovnemu gibanju tudi že na Ogrskem in sicer v — inseratnem delu časopisja. Velikanski oglasi po časopisu pozivljajo nemške državljane na Ogrskem, naj podpisujejo vojno posojilo. Obenem deluje nemška kinematografska družba s filmi. Vsenemci so izdelali že natančen načrt in dali listom informacije, kakšno stališče morajo zavzeti napram vojni in Nemcem. Vsenemci so namenili dva milijona mark, da podkupijo ogrsko časopisje. Deset tisoč mark so že razdelili med budimpeštanske dnevnike! Takšna je morala kapitalističnih vojnih profitarjev.

= Kriza v Nemčiji. Nek ugledni južnonemški poslanec izjavlja, da ima največ upanja, da postane prvi parlamentarni kancler, poslanec centra Fehrenbach. Da se uvede parlamentarni sistem, bi se moral odstraniti § 1. državne ustave, po katerem člani državnega zbora ne smejo pripadati zveznemu svetu. Trenotno odstopa državnega kanclerja ni pričakovati, vendar pa bo neposredno pred zasedanjem državnega zbora početkom decembra postala kriza akutna.

= Mehika in Nemčija. Agenzia Americana poroča, da je mehikanska vlada izjavila, da je solidarična s peruansko vlado in da spozna prekinjenje diplomatskih stikov z Nemčijo kot politično potrebo.

= Dogodki v Rusiji. Ruski listi pričakujejo nemške ofenzive proti Hapsalu in proti važnemu pristanišču Reval. »Vjedomosti« pišejo: »Naša moč v Riškem zalivu je zlomljena. Umakniti se bomo morali na črto Reval-Pernov«. — Kerjenskij je uvedel strogo preiskavo proti poveljniku otoka Oesel in odredil, da se mora zagovarjati pred vojnimi sodiščem v Petrogradu. Rusko visoko generaliteto položaj zelo skrbi. Na

mornarico se ne zanašajo, ker ob vsaki priliki izjavlja, da zahteva mir. — Angleški »Daily Mail« piše: Po izgubi važnih otokov Oesel in Dagö zahteva naša skupna korist, da sporazum prevzame obrambo Petrograda in finskega zaliva. — Pariška »Humanité« izjavlja: Bati se je, da vdoro nemške pomorske sile v finski zaliv in da uničijo rusko mornarico.

= **Vojne priprave Združenih držav.** Newyorški »Matin« poroča, da bo meseca decembra vpoklican drugi kontingent narodne armade, ker se zdi, da mobilizacija prvega kontingenta (687.000) še ne zado-
stuje.

= Dr. Trumbić je postal član srbske vlade.

Državni zbor.

Na Dunaju, 18. oktobra.

Poslanska zbornica državnega zbora je imela danes zopet plenarno sejo. Poslanci dr. Muchitsch, Resel in tovariši so izročili dve interpelaciji: prva se tiče čudnih ugodnosti pri dobavi sladkorja (zadeva Schinner), druga pa krivičnega postopanja glede dohodninskega davka delavcev v štajerskem okraju Ljuban.

Potem se je nadaljevala debata o proračunskem provizoriju. — Poslanec dr. Schöpfer je urgiral predlogo glede preskrbe invalidov ter zahteval, naj država povrne deželam učiteljstvu za časa vojne izplačane draginske doklade v izmeri 50 odstotkov izplačanih doklad. Glede narodnostnega vprašanja je govornik izrazil svoje obžalovanje, da je vlada v tem oziru nastopila pot narodne trgovske politike.

Poslanec sodrug Seliger je kritiziral vladno politiko prehrane ter poudarjal, da nadvladuje sedaj stanje najhujše gospodarske izkoriščevalne vojne in namesto sistema enotne gospodarske razdelitvene fronte, vidimo trajno umikanje pred posebnimi vplivi. Položaj mas pa označuje povečana umrljivost, zmanjšanje števila porodov, naraščanje otroškega dela in tudi ponočnega dela otrok. Socialni demokratje bodo glasovali proti proračunskemu provizoriju. Če so se slišali predvčerajšnjem na galeriji klici po miru, ne bodo ti klici ostali osamljeni, če bodo šle razmere v tej smeri svojo pot. Stotine bodo klicale po miru in kruhu. — Poslanec dr. Wichtl: S takimi govori podaljšujeta vojno. (Burni protesti in medklici na strani socialnih demokratov). Podpredsednik Tušar zvonil in prosil miru.

Poslanec Hummer izjavi, da se ne najde pokritja za trajne večje stroške če se vsaj en del vojnih dolgov ne naloži na rame izven države stoječih. Zato odklanja mir brez aneksij in odškodnin. Poslanec Vityk obžaluje, da je upanje glede miru splavalo zopet po vodi, ter ostro napada gosposko zbornico, vsled česar ga predsednik zavrne. Poslanec Stransky kritizira mirovni govor ministra vnanjih zadev ter izjavlja, da je češko, jugoslovansko in rusinsko vprašanje za Avstrijo ravno tako važno kakor poljsko vprašanje. Poslanec Knirsch pravi, da Nemci v Avstriji ne morejo biti zadovoljni z notranje političnimi razmerami in odredbami vlade.

Poslanec Kraft poudarja: Če tudi Nemci nimajo večine v tej zbornici, vendar ni možna večina brez njih. Seidlerjevemu ministru ne odrekamo dobre volje, je-li pa ima tudi potrebno moč, vztrajnost in talent, da sestavi resničen proračun in resnično večino v tej zbornici, to je drugo vprašanje. Državni dolgovi znašajo sedaj 41 milijard, od prej še 12 milijard, tako da znaša državni dolg danes že skoraj 60 milijard. Posebno kvarljiv je dolg pri avstroogrski banki, čegar posledica je bilo zvišanje cirkulacije bankovcev in pa ogromno naraščajoča draginja. Pri avstroogrski banki smo imeli 1. avgusta 12 milijard dolga. Govornik poudarja, da se cirkulacija bankovcev ne

sme zviševati. Z oddajo premoženja bi se moglo po mnenju govornika že v vojnem času previdno pričeti, a treba bo pri tem velike previdnosti tam, kjer bi se mogla produkciji izpodkopati tla.

Potem se je debata zaključila. Prihodnja seja jutri.

Dnevne beležke.

— **Rudarji iz krmeljskega rudnika** na Dolenjskem nam pišejo: Pri nas je še vedno absolutistični gospodar ravnatelj C. A. Peter. Čeprav smo razkrili zadnjič ves nered, ki vlada v jami, ni doslej ravnatelj ukrenil ničesar proti neredu. Ker njegovega delovanja nihče ne kontrolira, zato nastopa povsem samovoljno. Delavstvo se vedno pritožuje in prosi, a vse je bob ob steno. Na pritožbeni komisiji smo dosegli odločitev, da nam mora rudniška uprava popraviti stanovanja. Toda doslej se ni še nihče zmenil za to, temveč so rudniška stanovanja od dne do dne bolj zanikarna. Strehe in zidovja razpadajo. Kadar dežuje, morajo prenočevati utrjeni delavci na prostem! Stranišča so v takem stanju, da se jim človek ne upa niti približati. Ako jih ne popravijo kmalu, se razpase prav gotovo kaka nalezljiva bolezen. Kako gospodari ravnatelj Peter pri bratovski skladnici, naj dokaže sledeči primer: Sklical je odborovo sejo na 20. 9., a seje po njegovi krivdi ni bilo; občni zbor bratovske skladnice je sklical na 23. 9., a ni objavil ure. Nato smo protestirali in je sklical občni zbor 8 dni pozneje. Na občni zbor je prišlo od 160 rudarjev 85 mož, a ravnatelj ga je razpustil, češ da nas je premalo. Iz tega postopanja sklepamo, da morajo biti veliki pregreški v bratovski skladnici in bolniški blagajni. S tem zadnjikrat pozivljamo ravnatelja, da izpolni vse, kar nam je priznala pritožbena komisija, ker bomo drugače poiskali drugo pot, da pridemo do svoje pravice. — Organizirani rudarji v Krmelju.

— **Tri žrtve, ki bi tudi zaslužile pomilostitev.** Letos proti koncu šolskega leta je predaval profesor na ljubljanskem učiteljskem, menda v tretjem letniku ženskega oddelka, zgodovino. Pri tem je omenjal tudi slovanske narode, ki imajo sovražnosti z osrednjimi državami. V svoji naivnosti je napravila slušateljica napram tovarišici za vojne čase »neprimerno«, a ob normalnih razmerah povsem navadno pripomnjo. Neka tovarišica, ki je to čula, jo je zatožila. Toda nesreča je hotela še več. Dve slušateljici sta pripomnili, da ni lepo, ker je ta izdala svojo tovarišico. Vse tri obtoženke so obtožili in prišle so v disciplinarno preiskavo ter bile izključene iz vseh avstrijskih šol. Da je bil »prestop« malenkosten, dokazuje to, da ni državno pravdnistvo dvignilo nikakršne obtožbe proti njim. Ko je izšla cesarska amnestija, so vložili prizadeti starši prošnjo za pomilostitev svojih hčera. Toda prošnja je obležala. Ni šla na svoje mesto, tako da so minili že meseci in rešitve še ni. Če pomislimo, kako lahkomišljeno se ravna v takih primerih z mladim življenjem, uničuje vso eksistenco, nas mora to vzburiti in izgubiti moramo zaupanje v dobrohotnost sedanje »moderne« pedagogike. Ogromno je število mladih ljudi, ki so jim vojne razmere uničile eksistenco, ogromno število mladih ljudi, ki postanejo v človeški družbi manj koristni člani, kakor bi bili, če ne bi jih bili zaradi malenkostnih prestopkov izbacili takorekoč iz družbe. To so zla, ki zaslužijo popravo, v tem primeru — pomilostitev.

— **Vljudno prošnjo** bi si dovolili na aprovizacijski urad, da bi ukrenil potrebno glede dobivanja onega koščeka kruha, ki nam ga usoda še dovoljuje, t. j.: uredijo naj se prodajne ure tako, da si bodo mogli kupiti kruh tudi tisti, ki so čez dan zaposleni; prodajalne kruha se odvijajo ob 7. uri zjutraj — takrat mora biti delavec že na delu, opoldan ne prodajajo, ob in pred 6. zvečer je pa že zaprto. Kdaj naj si delavec torej kupi »ljubi kruhek«? Nekaterim ga drugi preskrbe, a koliko je onih,

ki nimajo nikogar, ki bi jim storil to uslugo, ker imajo sami zase dovolj opravka! Morda bi se lahko vsaj dvakrat med tednom: ob torkih in četrkih — naj bi bilo (kjer se ni) zapovedano, da imajo otvoren zvečer, recimo od 6 — 7. (naj pa — če hočejo — popoldaneno uro prej zapro). Tako bi bilo precej pomaganega.

— **Mestna vojna prodajalna v Gosposki ulici.** Kakor nam sporočajo matere, ki dobivajo mleko v mestni vojni prodajalni v Gosposki ulici, je odredila prodajalka, da bo oddajala mleko zopet dopoldne, ker se je oni dan, ko ga je oddajala popoldne, zasirilo mleko vsem strankam. Tako je vsled samovoljnega postopanja prodajalke prišlo v nič okoli 60 litrov mleka. Stranke so pa imele dvojno škodo: Bile so ob mleko in ob denar.

— **Tedenski izkaz o zdravstvenem stanju mestne občine ljubljanske** od 7. do 13. oktobra: Novorojencev 15, mrtvorojenca 2, umrlo 33 oseb, od teh 18 domačinov in 15 tujcev. Na tifuzu je umrl 1 tujec, na griži 1 tujec, na jetiki 7 oseb, med njimi 2 tujca. Za nalezljivimi boleznimi je obolelo: za tifuzom 6 domačinov, 2 tujca in 48 vojakov; za grižo 13 domačinov, 5 tujcev in 75 vojakov; za vrtico 2 domačina.

— **Uradni »šimel.«** Včerajšnji »Slovenec« poroča, da je bil sklenil deželni odbor kranjski 1. februarja 1910 peticijo na vlado, naj določi, da se pri zemljiških knjigah vojvodine Kranjske in napisu imovinskega lista navede ime katastrske občine v obeh deželnih jezikih. To peticijo je rešila vlada 14. oktobra 1917!! Torej več kot sedem let je potreboval uradni »šimel«, da je privlekel to peticijo do rešitve. Vlada je ugodila peticiji.

— **Koroška Bela.** V nedeljo 14. oktobra so se zbrali v zelo obilnem številu člani kons. društva za Ljubljano in okolico na redno člansko zborovanje, ki ga je vodil s. Ivan Erlah. Poročal je ravnatelj Anton Kristan o razvoju in delu društva v poslovnem letu 1916/17. Za okrožje Javornik — Koroška Bela so bili izvoljeni za delegate Erlah Ivan, Kranič Franc, Kubernik, Levičnik in Šapek. — Za namestnike Jagodic, Gmajnar, Krenzer, Svetina Mihael in Rabic Franc. — Vsled pomanjkanja razsvetljave bo odslej prodajalna odprta od pol 8. do 12., od 1. do 6. zvečer. Sklene pa se vpeljati električna razsvetljava v prodajalno. — Predlogu savskih sodrugov na povišanje pogrebne in bolniške podpore zbor pritrdi in pooblasti delegate, da se na glavnem občnem zboru v Ljubljani za ta predlog zavzamejo. — Občni zbor v Ljubljani bo v novembru.

— **Odstopil** je novomeški župan Karl Rozman. Do izvolitve novega župana vodi občinske poste prvi svetovalec.

— **Čudna so pota pravice.** Minolo sredo je bila pred prizivnim sodiščem v Mariboru obsojena neka begunka, ker je s privoljenjem gospodarjev v Cirkovcah po njivah pobirala zaostalo klasje, na 24 ur zaporu. Dotična begunka je vdova in ima malega otroka. Mož je padel in jo zapustil v skrajni bedi. Nabranega žita je bilo do 15 kg. Moko iz tega žita ji je c. kr. okrajno glavarstvo v Ptuj zaplenilo. Sodnik v Ptuj je obdolženko oprostil in sicer radi pomanjkanja, v katerem je to storila. Stvar bi bila vredna, da se jo pokaže potom državnega zbora celemu svetu!

— **Novice iz Črne.** Na lov sta šla predelavec Baurecht in bolniški kontrolor Kohlweg in neki bolan rudar in še nekaj takih boljših ljudi. Namesto srne so ujeli pri Petriču v Jazbinah 15 do 20 vreč sadja. Pri tem poslu jih je zapazil ruski ujetnik, ki je moral ubežati, ker so mu pretili, da ga pretepo. Z lovci se bo popečala sodnija. — Rudarju Trbovšku je bilo ukradenih pet panjev čebel in ima okoli 400 K škode. — Kmet Rožunc, p. d. Žačn, je dal shraniti nekemu rudarju v Paci 80 kilogramov zabele. Zabelo sta skrila v rov, a nekdo jo je zasledil in ukradel. Ta si pa že beli žgance parkrat. — V Javorju se je obesil 16letni kmetiški sin Jurij Smolčkin, Osumili so ga bili tatvine denarja in to ga je spravilo v obup. — Umrl je najstarejši mož naše fare po domače Resman. Izpolnil je bil že 92 let. Naj počiva v miru.

— **Italijanski letalci nad Podbrdom.** Tudi Podbrdu in okolici so italijanske bombe napravile dosti strahu, pa tudi škode. V enem tednu so trikrat metali bombe na vas, kolodvor in okolico. Največ škode so napravili pri drugem in tretjem napadu. Zažgali so vas Trtnik, kjer je zgorelo več hiš. Ogenj je uničil tudi precej živine in prešičev. Tudi pri tretjem obisku so italijanski letalci zažgali dve hiši — eno v Trtniku, dve pa v gorski vasi Porezen. Ob poslednjem napadu so laške bombe ubile enega vojaka, dva pa ranile.

— **Prepovedano je ob Vseh Svetih** prižiganje luči na grobovih. Kdor se pregreši proti tej prepovedi, bo kaznovan z denarno globo do 500 kron ali z zapornim do enega meseca.

— **Ureditelj prodaje tobaka.** Finančno ministrstvo izjavlja, da v doglednem času ne namerava še uvesti tobačnih kart. Od informirane strani pa je izvedela „Zeit“, da se pripravlja obsežna akcija glede preskrbe tobaka. Podrobnosti te akcije še niso znane, gotovo pa je, da se pripravi organizacija prodaje tako, da bo vsakemu kadičniku mogoče dobiti gotovo množino tobačnih izdelkov.

— **Češki agrarci za odpravo celibata.** Češki agrarji bodo poslanski zbornici v kratkem predložili nasvet, naj se odpravi pravica patronata, šolnina in celibat in naj se razveljavijo določila o neveljavnosti zakona glede oseb, ki so prejele višje posvečenja. Predlog tudi zahteva, da se moralo vse religiozne ceremonije vršiti v jeziku vernikov. Predlog sta podpisala tudi duhovna pater Zahradnik in pater Vacek.

— **Obsojen navijalec cen.** Okrajno sodišče v Kranju je obsodilo Jakoba Kogljaja, vulgo Kristanca, posestnika iz Trboja na 14 dni zapore in na 500 K globe, ker je zahteval za 25 kg pšenice 130 kron, pri čemur je imel 1081 odstotkov dobička!

— **Tatinsko družbo,** ki je že poltretji mesec strašila v okolici Brežic, so zalotili in odvedli v Celju v zapor, ravno ko si je pekla ukradenega purmana. V družbi so bile tri ženske in en moški. Družba je kradla perutnino, zajce, koruzo, krompir, grozdje itd. Ponašajo, da ukradla ta družba vsak dan pet kosov perutnine, toliko pečenke je potrebovala namreč vsak dan.

— **Konfiscirana interpelacija.** Interpelacija državnih poslancev sodrugov Grögerja, Schacherla, Pongratza, Resla, Muchitscha in tovarišev zaradi nameravane militarizacije železničarjev in njihove podreditve vojaškim sodiščem je bila zaplenjena od prve do zadnje besede v graškem „Arbeiterwille“ in dunajski „Arbeiter-Zeitung“.

— **Tihotapstvo z živili.** Urad za ljudsko prehrano razglasa: Tihotapljenje z živili, posebno s krompirjem, moko in žitom se je tako razširilo, da je preskrba prebivalstva najhujše ogrožena. Urad za ljudsko prehrano je bil vsled teh obžalovanj vrednih pojavov prisiljen, da je pozval vse deželne načelnike, naj proti prodajalcem in nakupovalcem krompirja, moke in žita najodločnejše nastopijo. Prestopki naj se kaznujejo do enega leta ječe in z denarno globo do 20.000 kron.

— **Slika dr. J. E. Kreka** so priobčile »Tedske Slike« ta teden. Ta številka ima tudi zanimive slike s fronte pri Gorici, gore sv. Gabrijela, sv. Lucije in krasne slike z Gorenjskega (Bled, Mangart, 5 slik s triglavskega pogorja), ruske Amaconke itd. Priporočamo »Tedske Slike«.

Aprovizacija.

Zaseka. Špeh, s katerim preskrbuje mestna aprovizacija stranke, naravno ni tak, kakoršnega smo bili vajeni v mirnih časih, ker so dandanašnji prašiči slabo rejeni in suhi. S cvrenjem gre preveč takega nizkega špeha v izgubo in bi bilo vsem strankam svetovati, naj špeha ne cvro, temveč ga pripravljajo po znanem gorenjskem načinu. Cel kos špeha, kakor ga stranka dobi, je treba v loncu skuhati. Kuhan špeh naj gospodinja na drobne kosce razreže, potrese s česnom,

čebulo in s poprom in to zmes stlači v lonec tako, da pride zrak samo na vrhu z maščobo v dotiko. Tako pripravljen špeh se imenuje zaseka in se rabi kot zabela.

Obiskovalcem vojne kuhinje. Vsakdo, ki hodi v vojno kuhinjo na hrano, mora oddati v aprovizacijskem uradu na Poljanski cesti št. 15, nakaznice za moko, krompir in mast, in sicer najkasneje do četrtega prihodnjega tedna. Prejel bo potrdilo, da je nakaznice pravilno oddal. Potrdilo pokaže potem v vojni kuhinji in tam mu bodo dajali hrano dalje. Kdor se pa s tem potrdilom ne bo mogel izkazati, ne dobi od četrtega, dne 25. t. m. dalje v vojni kuhinji hrane.

Petrolej. Stranke se opozarjajo, naj ne hodijo na magistrat po petrolej, ker je petrolej za september že razprodan, za oktober pa še ni došel.

Stranke z rdečimi izkaznicami A. Mestna aprovizacija je povabila več strank, ki imajo rdeče izkaznice ubožne akcije, zaznamovane s črko A. Opaža se, da se stranke le počasi oglašajo. Obveščamo vse, da ne bodo deležne razdelitev mestne aprovizacije tako dolgo, dokler se povabilom ne odzovejo.

Zelje na rdeče izkaznice brez A št. 1 do 600. Stranke z rdečimi izkaznicami brez A prejmejo zelje v soboto, dne 20. t. m. dopoldne v cerkvi sv. Jožefa. Na vrsto pridejo od 8. do 9. št. 1 do 200, od 9. do 10. št. 201 do 400, od 10. do 11. št. 401 do 600. — Vsaka oseba dobi 1 kg. Kilogram stane 80 vin.

Špeh za I. okraj št. 1 do 800. Stranke I. okraja št. 1 do 800 prejmejo špeh v soboto, dne 20. oktobra popoldne na Poljanski cesti št. 15. Red je ta-le: Od 1. do 2. št. 1 do 200, od 2. do 3. št. 201 do 400, od 3. do 4. št. 401 do 600, od 4. do 5. št. 601 do 800. — Vsaka oseba dobi četrt kg. — Kilogram stane 8 K 80 vin. Poleg novih nakazil za mast prinesite s seboj tudi mesečne maščobne karte.

Zadnje vesti.

Z italijanskega bojišča.

Dunaj, 18. oktobra. Iz vojnoporočevalskega stana se poroča: Na celi soški fronti, kjer so bili večeraj deževni nalivi, je bilo obojestransko topovsko delovanje normalno. Samo v ozemlju severno od Mrzlega vrha je bil topovski ogenj živahnejši. Pri sv. Gabrijelu smo dva slabotna italijanska napada krvavo zavrnili. Na koroški in južnotirolski črti je bil artiljerijski ogenj živahnejši le v ozemlju Plöcken in pri Asiagu.

Nemški dridnot naletel na mino.

Petrograd 18. oktobra. Admiraliteta poroča: Sovražnik razširja svoje uspehe v Riškem zalivu. Po poročilih prebivalcev, ki so zapustili otok Oesel, je dne 12. oktobra sovražni dridnot v vodovju imeovanega otoka naletel na mino. Po eksploziji so dridnot dirigirali proti obrežju. Nadaljna vsoda dridnota ni znana.

Boji ob Dvini.

Petrograd, 18. oktobra. (Agentura.) Danes jutraj so poskušali Nemci napraviti več mostov čez reko Dvino. Ruska artiljerija je mostove takoj razstrelila.

Angleška poslanska zbornica.

London, 18. oktobra. V poslanski zbornici je izjavil lord Robert Cecil, da Wilsonov jasni odgovor na papeževo noto ni rezultat dogovora med aliranci. Trevelyan vpraša, če prizna angleška vlada Wilsonov odgovor tudi uradno za svoj odgovor. Cecil odgovori, da ne. Dalje je vprašal Trevelyan, ako namerava angleška vlada odgovoriti še sama. Cecil prosi, naj vložijo poslanec v tej zadevi pismo vprašanje. Na neko drugo vprašanje odgovarja Cecil, da se vrši sestanek alirancev za določitev vojnih ciljev na željo ruske vlade. Več da ne more povedati. Nek drugi poslanec vprašuje, če stori vlada v sporazumu z aliranci primerne korake v interesu vere in splošnem interesu, da graja vsa pogajanja o mirovnih pogojih, ki jih vodi vatican sam ali ki jih posreduje. Cecil odgo-

varja, da takih pogajanj ni bilo. Isti poslanec vprašuje, če ve vlada, da so krožile vesti, da so taka pogajanja v teku. Cecil odgovarja, da je vesel te prilike, da razprši lahko te napačne vesti.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana Franciškanska ul. 6,

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za ... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ... Stereotipija. Litografija.

OBVESTILO.

Ker se je nekdo dovolil raztrositi na deželi heresnično vest, da sem opustil svojo trgovino z vegetabilijami, naznanjam, da slej kakor prej — uže 37. leto nepretrgoma — kupujem

— suhe jedilne gobe —

in sem, ker so gospodje Leuz, Kordin in Perdan umrli, sedaj najstarejši trgovec z gobami na Kranjskem. Plačujem gobe vedno vsaj toliko, kakor vsakdo drugi.

Obenem naznanjam, da imam že 14 let v najemu prejemanje sadeža vseh kostanjevih dreves, rastočih ob javnih potih, dreveredih, na sejmišču in drugih mestnih nasadih v okrožju mestne občine ljubljanske in sem vsled objavljenega razglašala mestnega magistrata ljubljanskega z dne 9. oktobra 1917, št. 14.290 edini pooblaščenec za prevzemanje

divjega kostanja in želoda

v okrožju mestne občine ljubljanske.

Kupim vsako, tudi največjo, če tudi nad 100 vagonov znašajočo množino, in plačam za prvovrstno suho blago in sicer divji kostanj po K 30.— in želod po K 70.— za 100 kg, postavljeno v vagon na železnični postaji.

Kdor bi se branil kostanj in želod oddati, zapade prisilni oddaji tega sadeža za znatno nižjo ceno. Vrh tega se kaznujejo prestopki vsled ministrske odredbe z dne 12. sept. 1917, št. 378 drž. zak. z denarno globo do K 20.000.—, oziroma z zapornim do 6 mesecev.

V. H. ROHRMANN,

trgovec z gobami, kostanjem, žirom, želdom, raznimi medicinskimi zelišči, cvetjem, lubjem, koreninami itd. v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 28.

Mati.

Zanimiv roman iz delavskega življenja.

Spisal M. Gorki.

Cena izvodu je 4 K, po pošti 20 v več.

Dobiva se v knjigarnah in tudi potom uprave našega lista.